

Ad Informatie

Magazine van | studievereniging Ad Informandum voor Strafrecht en Criminologie

Levenslang is levenslang

Strak beleid

of

inhumaan?

Lokpuber weer
invoeren?

Interview met
criminoloog
Balthazar Beke

De toga in theorie
& praktijk

Colofon

De Ad Informatie is het verenigingsblad van Ad Informandum, de strafrecht en criminologie studievereniging van Utrecht. De studievereniging is verbonden aan het Willem Pompe Instituut voor Strafrechtwetenschappen van de Universiteit Utrecht. Het blad verschijnt drie maal per jaar.

XXIXe bestuur der Ad Informandum

Praeses	Maarten Ooms
ab Actis	Stacey Schotborgh
Fiscus	Harm van Schaijk
Commissaris Extern	Patrick Vermeulen
Commissaris Intern	Luca Wijma
Commissaris Sociale Activiteiten	Ine van Giessen

Contactgegevens

Willem Pompe Instituut
t.a.v. Ad Informandum
Boothstraat 6
3512 BW Utrecht

Bestuurskamer: 030-2538291
Praeses: 06-25060025

www.adinformandum.nl
info@adinformandum.nl

Redactie

Stacey Schotborgh (hoofdredactie en layout)
Julia Grubben
Nicole Ionescu
Klaas Nijenhuis

v.l.n.r. Klaas, Nicole, Stacey, Julia

Met dank aan:

Balthazar Beke
Kahraman Kazanci

Aanvragen lidmaatschap

Ben je geïnteresseerd in het strafrecht en/of de criminologie en lijkt het je leuk om lid te worden van Ad Informandum? Registreer je dan via onze website: www.adinformandum.nl.

Het lidmaatschap bedraagt € 20,- per jaar. Lidmaatschap biedt toegang tot onze excursies, pleittrainingen, symposia, ledenborrels, kroegcolleges en de buitenlandreizen.

Inschrijvingsregeling activiteiten

Als lid van onze vereniging word je middels de nieuwsbrief, website en facebookpagina op de hoogte gehouden van de georganiseerde activiteiten. Aanmelden voor de activiteiten kan door je in te schrijven op onze website. Na je inschrijving ontvang je z.s.m. een bevestiging.

Opzeggen lidmaatschap

Het lidmaatschap kun je uitsluitend aan het einde van het studiejaar opzeggen, één maand voor het begin van het nieuwe studiejaar (1 augustus). Dit dient schriftelijk te geschieden en deze brief dient ten minste de volgende gegevens te bevatten: naam, huidige adresgegevens en handtekening. Vanaf het daaropvolgende studiejaar (i.c. 2015-2016) ben je dan geen lid meer.

Copyright

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaardt de redactie geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten en onvolkomenheden, noch voor de gevolgen hiervan.

Van de redactie

Beste lezer,

Voor je ligt de tweede editie van de Ad Informatie van het collegejaar 2014-2015. In deze editie hopen we de lezer wederom een kijkje te bieden in de discipline van het strafrecht en de criminologie, door verschillende facetten uit de strafketen te belichten.

In deze Ad Informatie vind je een artikel over het gebruik van een lokpuber in het opsporingsonderzoek. In het buitenland wordt deze puber al veelvuldig ingezet en in Nederland pleit minister Opstelten voor de invoering hiervan. Maar is een lokpuber wel wenselijk? Wat zijn de voor- en nadelen? Daarnaast bestuderen we in deze editie ons rechtssysteem van achter de gevangensmuren. Wat zijn de mogelijkheden voor een levenslang gestrafte en zijn deze te rijmen met andere rechten? Dit nummer bevat ook een vervolg op het artikel ‘Rommelt het in de rechtsstaat?’ uit de vorige Ad Informatie. In het artikel genaamd ‘Rechtsbijstand’ wordt met name ingezoomd op de toegang tot het recht. Naast de genoemde artikelen vind je ook een artikel met de titel ‘De toga in theorie & praktijk’, een rechtbankverslag, een interview met criminoloog Balthazar Beke, een boekrecensie en een verslag van de mini-buitenlandreis naar Parijs en het symposium over de strafrechtelijke aanpak van Jihadistisch terrorisme.

De redactie hoopt van harte dat je deze Ad Informatie met interesse en plezier zult lezen.

Namens de Ad Informatiecommissie,

Stacey Schotborgh
h.t. hoofdredacteur Ad Informatie en ab Actis

Inhoud

- 5 Rechtbankverslag: Facebook bedreiging
- 8 Interview: Balthazar Beke
- 12 Lokpuber weer invoeren?
- 15 Boekrecensie: De Dominee
- 16 Levenslang is levenslang
Strak beleid of inhumaan?
- 19 Excursieverslag: De reis naar Parijs & het symposium
- 22 De toga in theorie & praktijk
Functie, symboliek en een gesprek met een togamaker
- 25 Rechtsbijstand in de rechtstaat

Beste lezer,

Wat gaat de tijd toch snel. Dit waardeloze cliché, waarvan ik eenieder die een stuk *catchy* wil inluiden met klem afraad het te gebruiken, is echter zeker van toepassing op een bestuursjaar. Ik bedacht me net dat ik in mijn volgende stuk ‘van de praeses’ het figuurlijke stokje alweer over zal moeten dragen. Vóór de tranen over mijn wangen biggelen is het echter goed om te zien wat we de afgelopen tijd klaar hebben gespeeld en wat er tot nu toe van

wat er tot nu toe van onze doelstellingen terecht is gekomen. De Algemene Ledenvergadering zit er tenslotte al weer op en voor en op deze bijeenkomst hebben we dan ook kritisch gereflecteerd op onvermijdelijke pieken, dalen en de nodige toekomstmuziek.

Januari ligt inmiddels weer achter ons en we hebben tijdens de onderwijsvrije week allemaal enigszins kunnen bijkomen van die hectische maand. De vereniging spoot uit de start-blokken met een inspirerende pleittraining bij Verschuren IJspeerd en een bezoek aan de Hoge Raad waar Willem van Schendel *himself* in geuren en kleuren vertelde over zijn ervaringen voor en tijdens zijn werkzaamheden als raadsheer. Hierbij ging hij kritische vragen zeker niet uit de weg en schuwde hij verrassend genoeg niet om zijn opinie kenbaar te maken over bepaalde maatschappelijke, politieke en rechtsstaat-gerelateerde kwesties.

Daarna stond de reis naar Parijs voor de deur, waar de aanslagen, bij de reizigers, nog vers in het geheugen stonden. Het was apart om deze kant van de normaliter zo bruisende stad te ervaren. Extra blauw op straat, de bekende monumenten en gebouwen met de inmiddels beroemde leus ‘*Je Suis Charlie*’ erop gekalkt en zeeën van bloemen, potloden en andere persoonlijke steunbetuigingen op *Place de la Republique* en op de plaats des onheils die sommigen van ons ook bezocht hebben. CNN had hier zelfs een kampje opgeslagen om op ieder moment van de dag verslag te kunnen doen van de situatie. Met veel respect, begrip en belangstelling voor de emoties hebben we toch een bijzonder leuke mini-buitenlandreis gehad met dit reisgenootschap waaronder een aantal (relatief) nieuwe gezichten. Goed om te zien!

Het zeer actuele symposium I 22 januari jl. was ook een hoogtepunt. In een goedgevulde Aula werd van gedachten gewisseld over de strafrechtelijke aanpak van Jihadistisch terrorisme. De bevlogen sprekers zorgden er met hun vurige en gevarieerde betogen voor dat de aanwezigen met veel nieuwe inzichten aan de afsluitende borrel begonnen.

Mijn bijdrage zou mijn bijdrage niet zijn als er geen propaganda in voor kwam, dus hier gaan we dan: Meld je aan voor de buitenlandreis! Ad Informandum zal van 1-6 mei afreizen naar Belgrado, Servië. Het programma zal bomvol bijzondere juridische en historische activiteiten en excursies worden gepland en we zullen natuurlijk ook zeker de vruchten plukken van het ‘beste nachtleven ter wereld’. Mijn bestuursgenoten en ik zien jullie graag bij de komende activiteiten en de ledenborrel op de laatste woensdag van de maand!

Maarten Ooms
h.t. Praeses

Facebook bedreiging

Social media is de verzamelnaam voor alle internet-toepassingen waarmee het mogelijk is om informatie op een gebruiksvriendelijke en vaak leuke manier met elkaar te delen. Het zijn media die je laten socialiseren met de omgeving waarin jij je bevindt. Toch zijn er vaak gevallen waarbij deze toepassingen helaas niet op een al te vriendelijke manier worden gebruikt. Zo vond ik op het rooster van de rechtbank Midden-Nederland een zaak die een dergelijke kwestie kan illustreren. De zaak, die op dinsdag 16 december wordt behandeld, gaat over een man die iemand op Facebook zou hebben bedreigd. Door nieuwe media, zoals Facebook, lijkt de grens tussen wat wel en wat niet onder bedreiging valt soms onduidelijk. Ondanks dat veel mensen een bedreigende uiting via social media vaak minder snel serieus nemen, blijft het net zo goed een bedreiging en dus strafbaar.

Door Nicole Ionescu

Wanneer ik dinsdagmiddag op Utrecht Centraal station aankom zie ik vrijwel gelijk twee opvallend grote kale mannen lopen, de een met een rood en de ander met een blauw bomberjack. Eenmaal bij de rechtbank aangekomen informeer ik bij de balie en krijg ik te horen dat de zaak verplaatst is naar de derde etage. Daar is echter geen bode te bekennen, dus besluit ik plaats te nemen in de wachtruimte. Tot mijn verbazing hoor ik vanuit de lift twee stemmen galmen die ik meen te herkennen. Ik draai me om en zie de twee mannen weer. Een paar minuten later verschijnt er nog een grote kale man samen met een wat jongere vrouw die, vergeleken met de rest van de aanwezigen, opvallend sympathiek oogt. Bij de balie zie ik de raadvrouw die alvast haar toga over haar hoofd trekt, waarna ze haar lange zwarte haar weer fatsoeneert. Iedereen kijkt wat warrig om zich heen en kletst wat met elkaar als dan plotseling de bode verschijnt. Hij excuseert zich voor het te laat komen, rommelt wat in zijn papieren en kondigt de zaak aan.

Als iedereen plaats heeft genomen neemt de rechter het woord. Hij legt aan de verdachte, één van de mannen in bomberjack, uit dat hij geen antwoord hoeft te geven maar dat hij wel goed op moet letten. De informele manier waarop de rechter spreekt valt mij gelijk op. Vervolgens richt hij zich tot het slachtoffer, nog geen vier stoelen naast mij, en verheldert hij de identiteit van de jonge vrouw. Zij is hier namens Slachtofferhulp om meneer bij te staan. Verder zijn op de tribune ook moeder, zwager en buurvrouw van de verdachte aanwezig. De rechter constateert vervolgens dat er op 13 oktober een poging tot mediation is gedaan, maar dat deze helaas mislukt is. De strafzaak zal nu dus worden vervolgd, weliswaar met een andere politierechter. Om deze reden zal de gehele zaak opnieuw worden behandeld. De man wordt verdacht van bedreiging met enig misdrijf tegen het leven gericht. Daarbij zou verdachte onder andere de volgende teksten op Facebook hebben geplaatst: ‘Ook al is de passant/persoon in kwestie nog zo groot/breed/vet/dom maar ik trap in 1 minuut al ze 2 knieschijven

dwars doormidden en verbrijzel elk bot wat ik tegen ga komen’/’Ik heb me huiswerk gedaan en dit is binnen enkele dagen ben jij uit mijn gezichtsbeeld verdwenen en je ben trouwens ook nog een van een halve Duitse afkomst en je bent tegen een Jood aangelopen’. De verdachte kan het niet laten om hierop te reageren. “Ja, ik heb dat op mijn eigen Facebookpagina gezet, maar ik heb het niet verspreid”, zegt hij snel. “Er was al meer aan de hand, ik en mijn moeder werden ook bedreigd door hem. Ik moest mijn agressie kwijt dus toen heb ik dat erop gezet ja. Mijn moeder zei nog weghalen die zooi, maar ja.” De rechter wijst de verdachte op het feit dat meneer het toch heeft kunnen lezen. Meteen volgt er een luid en haast spottend gelach vanaf de tribune. Terwijl de rechter probeert verder te gaan, klinkt het nog eens. Het is de moeder van de verdachte die het blijkbaar allemaal erg vermakelijk vindt. De rechter is hier zeker niet van gediend, dit ondanks zijn informele houding. Hij wijst richting de vrouw en spreekt dan met strenge toon: “U daar, wilt u daar onmiddellijk mee ophouden?” Nadat de vrouw zich verontschuldigd heeft gaat hij verder.

Naast de teksten op Facebook, zou verdachte hebben geroepen: “Ik fluit voor mijn katten, ik fluit niet voor jou. Als jij naar mijn katten fluit dan snij ik je strot open.” Dit zou blijken uit verklaringen van het slachtoffer en van een buurvrouw van beide mannen. “Dit verwijt ik u als bedreiging”, zegt de rechter. “Wat vindt u daarvan?” De verdachte is even stil, maar geeft dan toch antwoord. “Dat op Facebook zetten is gewoon niet slim geweest van mij, maar ik snij je strot open heb ik niet gezegd.” De rechter vraagt aan de officier en aan de raadvrouw of zij hier nog vragen over hebben, maar beide schudden hun hoofd. Dan spreekt hij het slachtoffer aan: “U zou hebben gezegd dat u nergens bang voor bent, maar dat dit u toch wel zorgen maakt.” “Ja, het knaagt gewoon aan je. Ik heb suikerziekte en dit is dus gewoon emotionele schade, waardoor ik meer kosten voor medicijnen heb moeten maken”, antwoordt het slachtoffer. De rechter corrigeert dat gelijk: “Het gaat hier dus om materiële schade. Daar vraagt u een schadevergoeding voor begrijp ik.” Het slachtoffer knikt. “Dat klopt, een schadevergoeding van 500 euro voor de gemaakte kosten.” De rechter bekijkt kort de documenten die voor hem liggen en gaat dan over tot de persoonlijke omstandigheden.

Verdachte heeft een strafblad en heeft eerder al een aantal werkstraffen moeten uitvoeren. De rechter merkt daarbij wel op dat die incidenten allemaal van vóór 2008 zijn. Hij geeft dan de verdachte het woord. “Ja, mijn strafblad komt eigenlijk overeen met mijn drugsmisbruik. Ik gebruik al een hele tijd geen drugs meer, dus dan gaat het ook goed”, antwoordt hij. De rechter haakt daarop in door de begeleiding aan te kaarten die verdachte bij Altrecht krijgt, een instelling voor zowel klinische- als ambulante geestelijke gezondheidszorg, waarop de verdachte gelijk reageert: “Ja, ik heb via Altrecht ook een goed aanbod gekregen voor een functie. Het zou dan wel heel zonde zijn als ik hiervoor een aantekening zou krijgen.”

Het woord is aan de officier. Hij begint met de teksten op Facebook en stelt dat wanneer iemand zoiets op een sociaalnetwerksite zet, diegene ervan uit kan gaan dat meerdere mensen het kunnen lezen. De teksten zijn overigens duidelijk gericht tegen het slachtoffer. Daarmee is voor hem de voorwaardelijke opzet bewezen. Volgens de officier zal de situatie tussen de burens vandaag niet kunnen worden opgelost. “Er is een strafbaar feit gepleegd en daar zal verdachte voor moeten worden gestraft”, voegt hij daar aan toe. Hij weegt de poging tot mediation echter wel mee in zijn eis. Hij

vraagt de rechter dan ook om de vordering van het slachtoffer af te wijzen, de verdachte een werkstraf van 30 uren op te leggen en daar dan ook een punt achter te zetten. “Volgens mij ziet verdachte in dat het dom is geweest, dus lijkt mij dit een passende eis.”

Dan is het aan de raadvrouw om haar pleidooi te houden. Allereerst wil zij de emotie in de stem van de verdachte benadrukken. Volgens haar laat hij duidelijk merken dat hij spijt heeft. “Dat gezegd hebbende zal niks oplossen. Dit was een uitstekende zaak voor mediation, maar dat is jammer genoeg niet gelukt”, geeft de raadvrouw toe. Tevens stelt zij dat ‘dom’ inderdaad een passend woord is voor het gedrag van de verdachte, maar dat het ook niet meer dan dat is. “Naar mijn mening zijn de uitlatingen op Facebook geen aanleiding voor het slachtoffer om te vrezen voor zijn leven, dus ik pleit voor vrijspraak op dit punt.” Wat betreft het tweede feit, het dreigen met het opensnijden van de keel, stelt de raadvrouw dat deze niet bewezen kan worden verklaard, aangezien de verklaringen hierover letterlijk op elkaar zijn afgestemd. “Het kan niet dat de buurvrouw en het slachtoffer precies hetzelfde hebben gehoord.” De raadvrouw pleit hier eveneens voor vrijspraak. Mocht de rechter toch van mening zijn dat de verdachte schuldig is voor het eerste feit, vraagt zij voor een matiging van de straf met het oog op de reikwijdte en de inhoud van hetgeen op Facebook staat.

De rechter geeft eerst het woord aan het slachtoffer, die de rechter vraagt de vordering te handhaven, dan aan de officier, die ter verduidelijking toevoegt dat hij alleen van het eerste feit is uitgegaan en niet van de andere latere bedreigingen, en tot slot aan de verdachte. Deze brengt nog even kort naar voren dat hij de poging tot mediation positief heeft ervaren en hij op een betere oplossing hoopte. De rechter sluit hiermee het onderzoek af en doet dan zijn uitspraak.

“De berichten op Facebook acht ik bewezen verklaard, de latere bedreigingen niet. Daar bestaan namelijk twee verklaringen over die identiek aan elkaar zijn en dat kan niet. Daarvan spreek ik u dan ook vrij. Het andere acht ik wel bewezen verklaard, dus u moet daar ook straf voor krijgen. Aangezien ik niet precies weet wat hiervóór allemaal gebeurd is en ik niet weet wie de waarheid spreekt is het lastig om hier een oordeel over te vellen. Het blijft een strafbaar feit, maar een werkstraf lijkt mij te hoog. Een geldboete van 250 euro vind ik daarom een passende straf. Betaalt u niet, dan moet u vijf dagen zitten.” Verder geeft de rechter aan dat de vordering van het slachtoffer een civiele vordering is, waarna hij besluit deze niet in de strafzaak te behandelen. Hij verklaart daarom de vordering niet ontvankelijk en wijst het slachtoffer erop dat hij hiervoor een civiele procedure zal moeten starten. Ten slotte benadrukt de rechter nogmaals dat het conflict hier vandaag niet opgelost zal worden en dat het dus vooral aan de partijen zelf ligt. Wat betreft de bedreiging: Voortaan is het dus verstandig om twee keer na te denken, vóórdat je zoiets op Facebook plaatst.

Balthazar Beke

Volgens criminoloog Balthazar Beke valt er op het gebied van praktijkgericht onderzoek doen en het delen van informatie nog altijd veel winst te behalen. “Het gaat niet alleen om de informatie die je verzamelt, hoe je die analyseert en verwerkt, maar ook over hoe je die informatie vervolgens met elkaar deelt.”

Door Klaas Nijenhuis

De uit Arnhem afkomstige Beke studeerde als eerste uit zijn familie af aan een universiteit. De achterstand in kennis en netwerk, waar jongens uit een academisch milieu geen tekort aan leken te hebben, bleek echter geen probleem. Hard werken leverde hem, na het behalen van zijn studie Sociologie aan de Rijksuniversiteit Groningen, tijdens zijn doctoraal Criminologie een onderzoeksplek op. Beke bleef tot 1982 als wetenschappelijk medewerker verbonden aan het Criminologisch Instituut in Groningen. Twee jaar later, toen studenten van de opleiding Forensische Orthopedagogie aan de Radboud Universiteit via een gerechtelijke procedure konden voorkomen dat hun opleiding zou worden gesloten, werd hij aangetrokken als docent. De studenten konden afstuderen en Beke promoveerde als criminoloog in Nijmegen.

Terugkijkend op zijn studententijd ziet hij de kansen die hem destijds op de universiteit geboden werden als bepalend voor zijn verdere carrière. “Die mogelijkheden hebben mij hoger getild in het vak.” Het werven van goede mensen, serieuze aandacht aan hen besteden en hen de mogelijkheid bieden echt wat te leren, stonden voor hem centraal toen hij in 1987 in Arnhem Bureau Beke oprichtte. Het in criminaliteit en veiligheidsvraagstukken gespecialiseerde onderzoeksbureau deed onder andere onderzoeken op het gebied van jeugdcriminaliteit en criminele netwerken, adviseerde overheden en politie en ontwikkelde diverse instrumenten en methodieken.

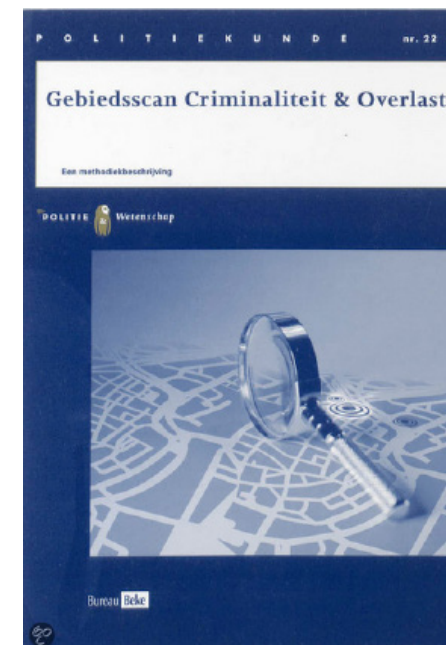
Na het overdragen van zijn kantoor in 2000 werkt hij onder de naam Beke Advies door als zelfstandig onderzoeker voor verschillende opdrachtgevers. Zijn werk resulteerde onder andere in de landelijke ontwikkeling van het Huisverbod en in samenwerking met Bureau Beke was hij betrokken bij de ontwikkeling van de landelijk geïmplementeerde methodieken zoals Jeugdgroepen in Beeld en de Gebiedsscan Criminaliteit en Overlast. Als adviseur van het programma Gebiedsgebonden Politie adviseert hij momenteel bij de invoering van deze instrumenten en adviseert hij de politie over de aanpak van criminaliteit.

Beke stelt vrijwel altijd zelf zijn onderzoeksteam samen. Meestal bestaat dat uit vier of vijf mede-onderzoekers die net als hij al langer in het vak zitten. “Het samenwerken met soortgenoten waarmee je een routine deelt maakt het onderzoek doen leuker en makkelijker. Door de kennisbundeling en wederzijdse input resulteert dat in prachtig onderzoek.” Als empirisch onderzoeker benadrukt Beke het belang van zelf het veld in gaan. Fundamentele criminologische theorieën zijn voor hem belangrijk, maar dienen uiteindelijk meer als handige kapstok om bepaalde fenomenen te duiden, dan als verklaring voor wat er daadwerkelijk in de realiteit speelt. “Ik ben uiteindelijk toch gevoelig voor wat praktisch is. Je kan prachtige theorieën en modellen gebruiken, maar vervolgens zul je ook moeten kijken of die in de praktijk wel uitvoerbaar zijn. Het mooie van mijn vak is juist het zoeken naar een creatieve synthese tussen de theorie en de praktijk.”

Eén van Beke's onderzoeken resulteerde in 2009 in de landelijke Gebiedsscan Criminaliteit en Overlast. In opdracht van het ministerie van Justitie en het Korpsbeheerdersberaad werd een methodiek ontwikkeld waarmee de landelijke politie nu al zo'n 15 jaar lang per gemeente criminele jeugdgroepen in kaart brengt. Wijkagenten kunnen aan de hand van deze methodiek groepen problematische jongeren classificeren als: hinderlijke, overlastgevende of criminele jeugdgroep, waarop vervolgens de aanpak per groep kan worden afgestemd. “Het leuke van dit soort onderzoek is het verkrijgen van een realistisch beeld van de werkelijkheid waarmee je het politiewerk daadwerkelijk makkelijker maakt.”

In al zijn verhalen benadrukt Beke het belang van het systematisch te werk gaan, samenwerken en het delen van informatie. Ondanks het voor de hand liggende nut is dat nog altijd niet vanzelfsprekend. Onder het adagium ‘straatkennis en systeemkennis’ deed hij onderzoek dat gericht was op de verborgen schat aan informatie binnen de systemen van onder andere Justitie, de politie en de Criminele Inlichtingen Eenheid. Hoewel er ontzettend veel data te vinden was, waar veel waarde aan werd gehecht, waren de systemen totaal niet geschikt voor goede en grondige analyses. Bovendien bleek dat er enorm veel straatkennis van bijvoorbeeld wijkagenten niet in de systemen terecht kwam en daardoor onbenut bleef.

Een mooi voorbeeld van verborgen informatie was een door Beke geïnitieerde presentatie die de Inlichtingen Eenheid over criminele samenwerkingsverbanden gaf. Het initiatief stuitte in het begin op veel weerstand onder werknemers van de Inlichtingen Eenheid, maar na enige discussie besloot de nieuwe korpschef het een kans te geven. De presentatie werd al snel door een van de aanwezige wijkagenten onderbroken toen een lopend onderzoek naar een oude bekende ter sprake kwam. Hoewel de Inlichtingen Eenheid al ruim anderhalf jaar niets meer van hem had vernomen en werd aangenomen dat de man in het buitenland verbleef, wist de wijkagent te vertellen dat de desbetreffende man al twee jaar op het bungalowpark om de hoek woonde. In zijn bezorgdheid over het bungalowpark, dat als vrijplaats voor criminaliteit te boek stond, had de agent de afgelopen maanden ieder weekend de nummerplaten van alle auto's genoteerd én nagetrokken. De Inlichtingen Eenheid reageerde verontwaardigd op de ‘achtergehouden’ kennis, maar de wijkagent had nooit kunnen weten dat er een onderzoek naar de man liep. Zulke informatie werd immers nooit gedeeld. Nadat het nut van dergelijke presentaties bewezen was werd elders de proef herhaald. Dit keer bleek één van de aanwezige agenten zonder dat hij het wist iedere zondag, na afloop van het voetballen, een biertje te drinken met een verdachte in een lopend onderzoek.

Doordat het voorheen voor sommige eenheden ondenkbaar was samen te werken met wijkteams bleven kansen op een succesvolle vervolging onbenut. Volgens Beke zit daar dan ook het spanningsveld. “Doordat systeemkennis en straatkennis los van elkaar staan en groepen niet samenwerken, blijven mensen maar in één circuit en vindt er geen kruisbestuiving plaats. Het gaat dus hoofdzakelijk om de uitwisseling van kennis die zinvol is, die moet je veredelen en vervolgens toetsen.” Een algemener kritiekpunt van Beke is dat er, aan de hand van analyses van criminaliteit, proactiever zou kunnen worden opgetreden. Verdachten, in met name de meer georganiseerde criminaliteit, zouden volgens Beke veel sneller gepakt en met meer succes vervolgd kunnen worden. “Met bestuurlijke maatregelen is een veel grotere preventieve werking mogelijk, maar het bestuur laat nu steken vallen. Beleidsmakers zijn vaak niet bezig met de concrete aanpak van problemen op basis van een gedegen macroanalyse, maar worden geleid door impulsen en de waan van de dag.”

Dat er altijd maar een stukje van de werkelijkheid gepakt wordt is volgens Beke ook te zien in het debat rondom softdrugsbeleid. Beke deed drie jaar onderzoek naar de situatie in Bergen op Zoom en Roosendaal na de sluiting van enkele coffeeshops. Uit onderzoek bleek dat kopers binnen de grensstreek zich in het eerste jaar verplaatsten, maar na een jaar nam dat ineens af. In de omgeving van voormalige verkoopplaatsen floreerde de illegale handel in softdrugs. De dienstdoende *taskforce* richtte zich direct op de bewoners van het plaatselijke woonwagenkamp, maar volgens Beke was dat te makkelijk. Uit onderzoek werd duidelijk dat in het gebied 20 procent van de gepakte hennep-telers Vietnamezen waren. Die hadden een gat in de markt ontdekt en konden door het slechte imago van plaatselijke kampers in de lufte goede zaken doen. “Als je dat soort nieuwe ontwikkelingen niet goed bijhoudt moet je een geheel nieuwe informatiepositie opbouwen. De vraag is op zo’n moment dan ook: loop je achter de feiten aan of loop je voorop?”

De noodzaak van kennisvergaring blijkt ook uit het huidige onderzoek dat Beke doet naar boven-lokale criminele netwerkvorming. Door het in kaart brengen van criminele netwerken kan er onderscheid gemaakt worden tussen twee groepen. De netwerken die regionaal opereren en waarvan verondersteld kan worden dat ze actief zijn in de middelzware en zware criminaliteit en lokale groepen die contact onderhouden met deze zogenaamde harde kern. “Het gevaar is dat, als je niet oppast, de jongens die nu nog bekend staan als lokale ettertjes, over tien jaar tot de harde kern behoren. Daar moet je dus nú op anticiperen.” Daarnaast is er volgens hem onder de jongere generatie nog een zorgwekkende ontwikkeling te zien; de afgelopen jaren stijgt de brutaliteit en is er een toename van geweld. “Tegenwoordig zie je jonge jongens zelfs ripdeals op woonwagenkampen plegen, dan moet je echt ballen hebben.” Het antwoord hoe je juist die jongere generatie moet aanpakken ligt echter niet alleen maar bij zwaardere straffen. “Waar het nu vaak mis gaat is de pakkans die veel te laag ligt. Jongens die gepakt worden voor één op de twintig delicten die ze plegen zien dat als een beroeps-risico. Een deel van die gasten waant zich onaantastbaar en ergens hebben ze nog gelijk ook.” Door de pakkans te vergroten zou een groot deel van de beginnende criminelen kunnen worden ontmoedigd waardoor er een betere preventieve werking ontstaat.

Waar de waarde van goede analyses vanuit de praktijk, informatiedeling en de kracht van preventie mooi samenkomt, is het lessenpakket *Way out*. In samenwerking met het openbaar ministerie ontwikkelde Beke een drietal lessen waarin werd gepoogd de risicoassociatie van jongeren tijdens het uitgaan te vergroten. Uit een eerder onderzoek, waarin tweehonderd gewelddelicten werden geanalyseerd, bleek dat geweldincidenten vrijwel nooit eenzijdig zijn. De constatering dat zowel dader als slachtoffer vaak een aandeel hebben in de situatie voorafgaand en tijdens geweld leverde zo het begrip diffuus dader-slachtofferschap. Tijdens het onderzoek naar geweldsincidenten gedurende het uitgaan werd die kennis meegenomen. De piek van het aantal slachtoffers, dat rond de 15 en 16 jaar lag, kon dan ook deels worden verklaard vanuit de gebrekkige risicoassociatie die veel jongeren op die leeftijd hebben. “In het begin is uitgaan nog heel spannend, jongeren drinken twee biertjes en gaan weer naar huis. Na een jaar rond te hebben gelopen in het centrum zag je met name jongens zelfverzekerder worden, die denken ineens het mannetje te zijn.” Doordat gevaarlijke situaties nog niet goed kunnen worden ingeschat en fout gedrag met standaard redeneringen wordt goedgepraat, ontstonden juist onder hen problemen. Door beïnvloedingstechnieken in te zetten kunnen gevaarlijke situaties beter worden ingeschat en kun je gedrag corrigeren. “Het heeft geen zin tegen jongeren te zeggen dat ze om 11 of 12 uur thuis moeten zijn. Je moet ze juist voorlichten en ze de boodschap meegeven: wees niet roekeloos. Zo maak je jongeren streetwise.”

Lokpuber weer invoeren?

Sweetie

Door Nicole Ionescu

Kinderhulporganisatie Terre des Hommes draagt eind 2013 gegevens en daden van online-kindermisbruikers uit meerdere landen over aan de Nederlandse politie. De organisatie deed acht maanden lang onderzoek met een tienjarig virtueel Filipijns meisje genaamd Sweetie. Zij was niet van echt te onderscheiden en kon in ruim twee maanden tijd meer dan duizend mannen op het internet traceren, onder wie twintig Nederlanders. De woordvoerder van Terre des Hommes geeft echter aan dat het werken met lokpubers bij een Nederlandse rechter nog moeilijk is in te brengen, ook al is er wetgeving in de maak die het voor de politie mogelijk maakt met lokpubers te werken. Er heerst een wereldwijd fenomeen dat om een hardere aanpak roept, terwijl die aanpak schijnbaar botst met het huidige Nederlandse beleid. Daarom zal ik met onderstaand overzicht een beeld van dit beleid, en de ontwikkelingen daarin, proberen te schetsen. De vraag is of deze ontwikkelingen wenselijk zijn. Met andere woorden: is de inzet van lokpubers echt wat we willen?

Opsporingsambtenaren maken veelvuldig gebruik van lokmiddelen. Dit zijn voorwerpen of personen die worden ingezet om, in het geval dat een misdrijf vaak voorkomt, een dader te kunnen arresteren. Bij de inzet van lokmiddelen is er echter nog geen specifieke verdachte in beeld. Dit wordt aangeduid met de term 'ongerichte uitlokking', waarbij er slechts sprake is van een algemene verdenking, bijvoorbeeld dat er op een bepaalde plaats veel auto-inbraken worden gepleegd.

Over deze vorm van uitlokking heeft de Hoge Raad zich voor het eerst uitgesproken in het Lokfiets-arrest. De rechtsvraag waarover de Hoge Raad zich moest buigen is of de politie de man in kwestie onrechtmatig in de val had gelokt. Het gebruik van een lokfiets is namelijk niet expliciet in de wet geregeld. Volgens de Hoge Raad vormt dit echter geen beletsel: het door de politie plaatsen van een lokfiets om fietsendieven op heterdaad te kunnen betrappen, is op zichzelf niet ongeoorloofd, ook al steunt dit handelen niet op een specifieke wettelijke regeling. De Hoge Raad toetst in dit het arrest het gebruik van de lokfiets aan het zogenaamd Tallon-criterium en komt tot de conclusie dat: "de verdachte door het plaatsen van de lokfiets niet is gebracht tot andere handelingen dan die waarop zijn opzet reeds tevoren was gericht." Dit criterium komt erop neer dat de politie geen strafbare feiten mag uitlokken. Ongelijke uitlokking is dus, mits aan de criteria wordt voldaan, toegestaan volgens de Hoge Raad.

Naast de lokfiets maakt de politie gebruik van veel andere lokmiddelen, zoals de lokauto, de lokwoning, de lokvrouw en de loktiener die wordt ingezet om de verkoop van drank aan minderjarigen op te sporen. **Het lokmiddel dat tegenwoordig waarschijnlijk de meeste aandacht trekt is de lok-puber.** Dit is een politieagent die zich bijvoorbeeld in chatrooms en op netwerk- en profielsites voordoeft als minderjarige om zo *groomers* op te kunnen sporen.

Onder *grooming* wordt verstaan het door een volwassen persoon op internet actief benaderen en verleiden van minderjarigen met als uiteindelijk doel het plegen van seksueel misbruik of het vervaardigen van kinderpornografisch materiaal met die minderjarige. Dit is over het algemeen een langdurig proces waarbij de dader via het internet langzaam het vertrouwen van het kind probeert te winnen. Het kind wordt verleid tot het delen van intimiteiten en vatbaar gemaakt voor seksueel misbruik in de fysieke wereld. *Grooming* is strafbaar gesteld in art. 248e Wetboek van Strafrecht. Voor strafbaarheid is niet vereist dat het contact op internet daadwerkelijk leidt tot fysiek contact tussen de minderjarige en de dader. Het is echter wel vereist dat de dader een voorstel voor

een ontmoeting met het kind doet, gevolgd door enige handeling die gericht is op het verwezenlijken van die ontmoeting. Er is voor strafbaarheid dus meer nodig dan alleen het op internet communiceren met een minderjarige en het daarbij maken van seksuele toespelingen. De overheid neemt steeds meer maatregelen om minderjarigen te beschermen tegen zulke vormen van seksueel misbruik. Het ministerie van Veiligheid en Justitie werkt bijvoorbeeld aan het voorkomen en bestrijden van online kinderlokken. Daarnaast krijgen kinderen en ouders steeds meer voorlichting over de gevaren die op de loer liggen in de online-wereld en over de maatregelen die kunnen worden genomen om het internet op een veiligere manier te gebruiken. De overheid onderkent dus blijkbaar dat er een behoefte bestaat aan meer middelen om computercriminaliteit aan te pakken. Deze vorm van criminaliteit duikt dankzij de doorbraak van de communicatie- en informatietechnologie in de jaren tachtig op, waardoor de politie haast genooddaakt is om voor de opsporing hiervan op haar beurt gebruik te maken van geavanceerde middelen en technieken. De vraag is echter tot hoe ver deze middelen zouden moeten reiken.

De Nederlandse wetgeving op het gebied van computercriminaliteit is in de jaren tachtig tot stand gekomen en sindsdien meerdere keren aangepast. Met de Wet Computercriminaliteit, in werking getreden op 1 maart 1993, is het Wetboek van Strafvordering aangevuld met bevoegdheden op het gebied van onderzoek van geautomatiseerde werken en zijn specifieke strafbepalingen, zoals computervrederebreuk, toegevoegd aan het Wetboek van Strafrecht. In 1999 werd het wetsvoorstel Computercriminaliteit II met verschillende aanpassingen en uitbreidingen bij de Tweede Kamer ingediend. De behandeling van dit wetsvoorstel werd echter opgeschort omdat binnen de Raad van Europa het verdrag inzake de bestrijding van strafbare feiten verbonden met elektronische netwerken (Cybercrimeverdrag) werd ontwikkeld. De Wet Computercriminaliteit II werd op 30 mei 2006 aangenomen door de Eerste Kamer en trad op 1 september 2006 in werking.

Op 2 mei 2013 publiceert minister Opstelten van Veiligheid en Justitie het wetsvoorstel Computercriminaliteit III. Met dit wetsvoorstel beoogt Opstelten de opsporing en vervolging van computercriminaliteit te versterken. Het introduceert namelijk nieuwe opsporingsbevoegdheden voor politie en justitie, zoals de bevoegdheid om onderzoek te verrichten in een geautomatiseerd werk in geval van verdenking van een ernstig strafbaar feit en het opleggen van een decryptiebevel aan verdachten. Er worden ook nieuwe strafbepalingen geformuleerd waarmee de overname en 'heling' van niet-openbare gegevens strafbaar worden gesteld. Tevens wordt de bestaande regeling van art. 54a Wetboek van Strafrecht, over het toegankelijk maken van gegevens, herzien. Uiteraard geen van allen onbelangrijk, maar het is een ander deel van dit wetsvoorstel dat voor de meeste ophef zorgt, namelijk de toevoeging waarmee Opstelten de inzet van lokpubers weer mogelijk wil maken.

Aanleiding voor deze toevoeging aan het wetsvoorstel Computercriminaliteit III is de uitspraak van het gerechtshof in Den Haag in juni 2013. Een achtendertigjarige man werd ervan verdacht via een website en een chatbox een ontmoeting te hebben voorgesteld aan een jongen, van wie hij meende dat hij dertien jaar oud was, met de bedoeling ontuchtige handelingen met deze jongen te plegen. Hij zou de jongen onder andere seksueel getinte berichten hebben verzonden en hem hebben gevraagd of hij tegen betaling van een geldbedrag naar een bepaalde plaats wilde komen voor een ontmoeting. In werkelijkheid was het geen dertienjarige jongen waarmee de verdachte contact had, maar een opsporingsambtenaar die als lokpuber was ingezet. Toen de verdachte op de voorgestelde locatie aankwam, is hij aangehouden. Namens de man is door advocaat Sidney Smeets, van Spong advocaten, bezwaar gemaakt tegen de dagvaarding in eerste aanleg. Smeets liet op 24 juni, de avond vóór de uitspraak, in een uitzending van Eén Vandaag merken hoe fel hij tegen de inzet van lokpubers is. "Het is een slecht idee omdat een lokpuber heel makkelijk leidt tot uitlokking. **Iemand wordt dan aangezet tot iets wat hij eigenlijk helemaal niet van plan was.**" Volgens hem is het niet nodig om zulke praktijken met het strafrecht op te lossen. "Kinderen moeten in het digitale tijdperk opgevoed worden om daar bewust mee om te gaan. Het is dus een kwestie van opvoeding."

Het gerechtshof doet de volgende dag uitspraak over de vraag of voor de strafbaarheid van 'grooming' vereist is dat het beoogde slachtoffer daadwerkelijk de leeftijd van zestien jaar nog niet heeft bereikt, of dat de intentie van de verdachte, die gericht is op een ontmoeting met een persoon

onder de zestien, al voldoende is. Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat ‘grooming’ strafbaar is gesteld met de bedoeling personen onder de leeftijd van zestien jaar te beschermen. De toenmalige minister van Justitie heeft bij de besprekingen rondom de totstandkoming van de wet inzake grooming gesteld dat er van strafbaarheid geen sprake is als de verdachte dacht dat het om een persoon onder de zestien ging, maar het slachtoffer in werkelijkheid ouder dan zestien jaar is. Volgens het hof is het dan ook van belang dat het om een minderjarig persoon gaat. De opvattingen van de verdachte aangaande de leeftijd van het slachtoffer zijn dus niet alles bepalend. Het hof volgt de beslissing van de rechtbank en stelt de verdachte buiten vervolging. Sindsdien worden er geen opsporingsambtenaren meer ingezet als lokpubers.

Wegens het feit dat de inzet van de lokpuber niet kan bijdragen aan het bewijs van het plegen van grooming en de inzet van lokpubers inmiddels dus is stilgelegd, wil minister Opstelten met de toevoeging aan het wetsvoorstel Computercriminaliteit III regelen dat de inzet van lokpubers weer mogelijk wordt.

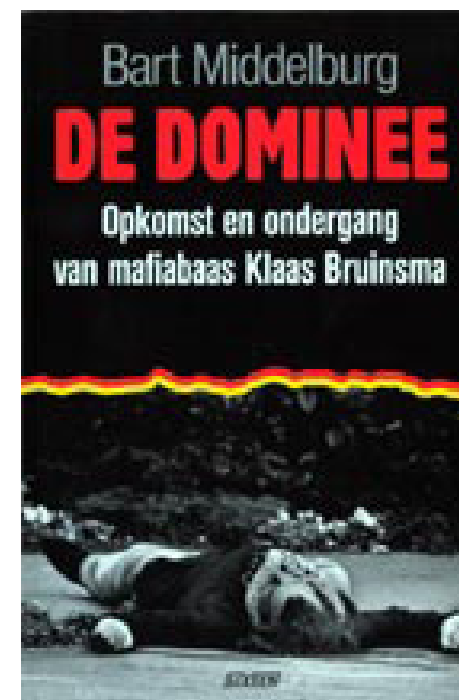
“Om aan de gerezen problemen tegemoet te komen, wordt voorgesteld de tekst van artikel 248e Wetboek van Strafrecht aan te passen, zodat alle personen die uit zijn op een ontmoeting met een kind met het oogmerk op het plegen van seksueel misbruik met dat kind, strafbaar worden. Met de voorgestelde formulering (“Hij die ten onrechte aanneemt...”) is ook de persoon strafbaar die een ontmoeting voorstelt aan een meerderjarige in de veronderstelling met een minderjarige onder de zestien jaar van doen te hebben.”

Op 25 februari 2014 stuurt hij het wetsvoorstel voor advies naar de Raad van State. Aanvullend advies over de toevoeging aan het wetsvoorstel verzoekt hij bij brief van 23 juli 2014 aan de Raad voor de Rechtspraak.

Volgens de Raad moet het duidelijker zijn wanneer en hoe de politie een lokpuber mag inzetten bij het opsporen van mensen die uit zijn op seks met minderjarigen. Als deze bevoegdheid voor de politie niet duidelijker wordt omschreven dan minister Opstelten nu in de toevoeging doet, bestaat het risico dat de rechter in de toekomst zal moeten oordelen dat de inzet van de lokpuber wettelijk niet is toegestaan omdat dan de grens met uitlokken is overschreden. Met andere woorden: de politie mag wel lokken, maar niet uitlokken. Iemand mag niet tot handelingen worden aangezet die hij anders niet van plan was geweest. Dit volgt onder meer uit het recht op een eerlijk proces (art. 6 EVRM). De Raad merkt op dat: “bij de inzet van zich van een andere identiteit (‘lokpuber’) bedienende opsporingsambtenaren die in contact treden met mogelijke verdachten, logischerwijs de grens met niet toegestane uitlokking in beeld komt.”

De Raad voor de Rechtspraak vraagt in haar advies aan de minister welke maatregelen hij voor ogen heeft om: “bewijsrechtelijke en integriteitsrisico’s die samenhangen met het zich als lokpuber voordoen van opsporingsambtenaren, dan wel het gebruikmaken van lokanimaties, beheersbaar en controleerbaar te maken.”

Het is dus duidelijk dat het gebruik van lokpubers voor moeilijkheden zorgt. De Hoge Raad heeft weliswaar de inzet van lokmiddelen toegestaan, mits aan het Tallon-criterium is voldaan. Toch werd een verdachte buiten vervolging gesteld, omdat het bewijs tegen hem middels een lokpuber was verkregen. Volgens de wet moet het namelijk echt om een minderjarig slachtoffer gaan. Mocht de wetgeving op dit punt veranderen, door middel van de toevoeging aan het wetsvoorstel Computercriminaliteit III, dan blijft de vraag bestaan of het gebruik van de lokpuber wenselijk is. Zoals eerder aan bod kwam kunnen er bewijsrechtelijke en integriteitsrisico’s optreden en kan de inzet van de lokpuber tegen het uitlokken aankomen. Het is begrijpelijk dat de dreiging van zulke vormen van computercriminaliteit om een hardere aanpak vraagt, maar we moeten kritisch blijven over de uitvoering hiervan. Als de inzet van lokpubers echt is wat we willen, dan is het gewenst dat de grenzen aan het gebruik in ieder geval duidelijker worden aangegeven. Alleen dan kunnen we de lokpuber weer invoeren.

De Dominee

Klaas stapte, na een lange nacht in een bar bij het Hilton hotel, met één voet in een taxi. Hij wordt teruggeroepen door zijn gesprekspartners van die avond die beloven hem thuis af te zetten. Bruinsma heeft de deur van de taxi nog maar net achter zich dicht gedaan, als er op de parkeerplaats van het hotel schietgeluiden klinken. Drie schoten maken een einde aan het leven van deze Nederlandse godfather. Met de moord op Klaas Bruinsma kwam er een einde aan het grootste en gewelddadigste misdaadsyndicaat ooit in Nederland.

Door Stacey Schotborgh

In het boek ‘De Dominee’ beschrijft misdaadverslaggever Bart Middelburg de opkomst en ondergang van de eerste echte georganiseerde misdadiger van Nederland. Het leven van de altijd in het zwart geklede Klaas Bruinsma, vandaar de bijnaam ‘De Dominee’, wordt vanaf zijn geboorte tot aan zijn liquidatie beschreven. Het boek begint met een beschrijving van de ‘ongewone’ jeugd van deze criminele topfiguur. Zijn thuissituatie, middelbare schooltijd, liefdesleven en het ontstaan van de organisatie-Bruinsma, passeren in chronologische volgorde de revue. Het karakter, de wilskracht, hebzucht en de principes van de Dominee en de veranderingen die plaatsvinden, staan in het boek centraal. Zijn lijfwachten beschrijven in de gehele linie van het verhaal welke invloed de denkwijzen en het handelen van de *godfather* op de Nederlandse onderwereld heeft gehad.

Als lezer van het boek ‘De Dominee’ word je meegesleurd in de spannende verwickelingen van de Nederlandse mafiabaas. Niet alleen zijn leven, maar ook de omgeving waarin alles zich afspeelt, worden vanuit verschillende perspectieven belicht. Je raakt als lezer zo verward in het verhaal dat je deze als een film aan je voorbij ziet gaan. **Het is op een gegeven moment zelfs alsof je Klaas Bruinsma persoonlijk kent.** De vertellingen zetten je aan het denken, en halen de criminoloog in je naar boven.

Wat dit boek echter nog leuker en interessanter maakt is dat Middelburg voortdurend een vergelijking maakt met internationale maffiabazen. Ook de Nederlandse criminaliteit van die periode en hoe de organisatie-Bruinsma hierin past blijft niet onbesproken. Daarnaast wordt het gedrag van Klaas door een enigszins sociologische bril in verband gebracht met zijn jeugd. Dit maakt het boek naast spannend en informatief, ook educatief.

‘De Dominee’ leest als een trein en is wegens de impact die de organisatie-Bruinsma op de onderwereld en strafketen in Nederland heeft gehad, naar mijn mening verplichte leesstof. Loop naar de boekhandel en leer ‘De Dominee’ kennen: je krijgt hier zeker geen spijt van!

Levenslang is levenslang

Strak beleid of inhumaan?

Door Julia Grubben

“Een levenslange gevangenisstraf is in Nederland echt levenslang. Veroordeelden kunnen alleen vrijkomen als de koning hen gratie verleent. Nederland telt ongeveer 30 gedetineerden met een levenslange gevangenisstraf.” Dit is wat de website van de Rijksoverheid over de levenslange gevangenisstraf zegt. Folkert Jensma, jurist en columnist, stelt dat degene die in Nederland levenslang krijgt ‘geheel verloren’ is. Is dat zo? Wanneer wordt er gratie verleend? En is het Nederlandse beleid nog wel te rijmen met universele mensenrechten? Ad Informatie dook de geschriften in en zette het voor jullie op een rijtje.

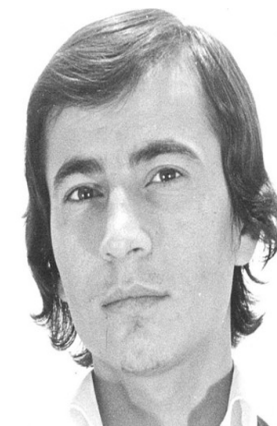
Donner stelde in 2004, toen hij nog minister van Justitie was, dat ‘levenslang gewoon voor de rest van het leven was.’ Sinds die tijd lijkt er in het regeringsbeleid nog weinig veranderd. Levenslange gevangenisstraf is in beginsel levenslang en er wordt daarom tijdens de tenuitvoerlegging van de straf niet aan resocialisatie gewerkt. Terugkeren in de maatschappij is alleen mogelijk wanneer er gratie wordt verleend.

In beginsel kan iedere levenslang gestrafte een gratieverzoek indienen. Dit is geregeld in art. 558 lid 1 Wetboek van Strafvordering en verder uitgewerkt in de Gratiwet. In art. 2 van de Gratiwet worden twee gronden voor gratieverlening gegeven. De eerste is de aanwezigheid van een omstandigheid op grond waarvan de rechter, als hij deze ten tijde van het opleggen van de straf had gekend en daar ook rekening mee had moeten houden, voor een andere straf had gekozen. De tweede is de omstandigheid dat er met het voortzetten van de straf geen in redelijkheid na te streven doel wordt gediend. Van oudsher wordt gratie door de koning verleend, maar inmiddels is dit iets dat door de regering bij koninklijk besluit wordt gedaan. Om willekeur te voorkomen heeft de wetgever de rechterlijke macht aangewezen om advies uit te brengen. De adviserende rechtbank kan zich laten informeren door autoriteiten of instellingen, bijvoorbeeld de instellingen die te maken hebben met de behandeling van de gevangene. Het rechterlijk advies wordt aan de regering aangeboden, waarop deze haar definitieve besluit neemt.

In juli 2013 deed het EHRM een belangrijke uitspraak in de zaak Vinter tegen het Verenigd Koninkrijk over de levenslange gevangenisstraf. Hierin stelde het Hof kortweg dat de levenslange gevangenisstraf strijdig is met art. 3 EVRM (het verbod op foltering en onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing) als de straf niet te reduceren (*irreducible*) is. Dit betekent dat een gevangene uitzicht moet hebben om ooit nog vrij te komen (*prospect of release*) en dat er tevens een mogelijkheid tot herbeoordeling moet zijn (*possibility of review*). Deze voorwaarden moeten zowel feitelijk als juridisch bestaan. Hoe zit dat in Nederland? Voldoen wij aan deze richtlijn?

Veel stof om te bestuderen is er niet. Vijf jaar geleden werd aan een levenslang gestrafte gratie verleend omdat hij terminaal ziek was, maar **gratie wegens ‘goed gedrag’ werd in 1986 voor het laatst verleend**. Vele andere gratieverzoeken zijn in de tussentijd afgewezen. Zo is er de Chinese moordzaak:

bijna dertig jaar geleden, in 1987, wordt in Rotterdam een gezin uit-gemoord. In januari 1989 wordt Loi Wah C. hiervoor een levenslange gevangenisstraf opgelegd. Hij heeft sindsdien al vijf keer een gratieverzoek ingediend: de eerste dateert uit 1996 en de laatste was in 2014. Dit laatste verzoek werd, tegen het positieve advies van het gerechtshof in, wederom door de Kroon afgewezen. Een ander voorbeeld is de zaak van Cevdet Y. die in 1984 veroordeeld werd voor de zesvoudige moord in het Delftse café ‘t Koetsiertje. Ook hij deed een gratieverzoek, maar deze keer oordeelde de rechter negatief: het moment was nog niet daar om Cevdet Y. gratie te kunnen verlenen. Samen met zijn advocaat, Romke Wybenga, spande hij een zaak aan tegen de Staat waarin zij vorderden dat de regering in gesprek zou gaan met de behandelaars van Y. voordat zij een beslissing zou nemen over het verlenen van gratie. De rechtbank wees ook dit verzoek af. Belangrijk is echter dat zij wel heeft aangegeven dat de Staat, op grond van het bovengenoemde Vinter-arrest, aan moet geven onder welke omstandigheden en onder welke voorwaarden gratie kan worden verleend. Dat gratie nu slechts bij hoge uitzondering kan worden verleend en bovendien met een enkele verwijzing naar de gronden uit de Gratiwet, wordt strijdig geacht met het Vinter-arrest. De bal ligt voor nu dus bij de regering: zijn zij bereid hun beleid aan te passen en zo de strijdigheid met het EVRM op te heffen?

Opsporingsfoto van Cevdet Y.

In een analyse van de Rijksoverheid wordt gesteld dat het Nederlandse beleid niet strijdig is met het EVRM, nu er in Nederland de mogelijkheid bestaat tot het indienen van een gratieverzoek. Dit zorgt ervoor dat de opgelegde straf herzien kan worden en het biedt de gevangene bovendien het uitzicht om ooit nog vrij te komen. Sterker nog: staatssecretaris Teeven antwoordde op kamervragen naar aanleiding van het Vinter-arrest dat “het arrest geen consequenties zal hebben voor de wijze waarop Nederland moet omgaan met levenslanggestraften.”

Tijdens het schrijven van dit artikel heb ik vanuit enthousiasme over dit onderwerp de kwestie aan velen (juristen en niet-juristen) voorgelegd. Het moge duidelijk zijn dat veel mensen, wellicht de niet-juristen iets vaker of althans iets meer overtuigd, achter het idee ‘levenslang is gewoon levenslang’ staan. Dat is ook wel te begrijpen: de veroordeelden hebben een gruwelijke daad begaan en bovendien: de rechter heeft deze straf toch gewoon opgelegd? Om dit idee te kunnen weerleggen of er op zijn minst tegenwicht aan te kunnen bieden, maak ik gebruik van de standpunten van Wiene van Hattum, universitair docent aan de Rijksuniversiteit Groningen en tevens voorzitter van het Forum humane tenuitvoerlegging levenslange gevangenisstraf. Zij schreef diverse artikelen over de levenslange gevangenisstraf en zette daarin haar visie zeer helder uiteen.

In haar artikel ‘Het irrationale van de levenslange straf’ uit 2005, ver voor de uitspraak van het EVRM, stelt zij al dat de tenuitvoerlegging van de levenslange straf kan leiden tot inhumane omstandigheden en wellicht strijd met het EVRM. Van Hattum stelt dat er bij de tenuitvoerlegging van een levenslange straf, net als bij iedere andere gevangenisstraf, sprake is van een vergeldend deel en van een beveiligend deel. Het vergeldende deel is meetbaar en afhankelijk van de mate van schuld. Het beveiligende deel is per definitie niet meetbaar, maar afhankelijk van persoonlijke omstandigheden van de verdachte, en houdt op wanneer de gevangene, simpelweg gezegd, geen gevaar voor de maatschappij meer vormt. Volgens Van Hattum loopt de Nederlandse rechter met het opleggen van een levenslange gevangenisstraf op basis van zowel een vergeldend als beveiligend aspect vooruit op toekomstige ontwikkelingen. De rechter kan immers niet weten hoe lang het beveiligende deel zal gaan duren. Een korte theoretische *sidenote*: als ik de argumentatie van Van Hattum door zou trekken, zou dit betekenen dat een rechter wél een levenslange gevangenisstraf op kan leggen als deze slechts dient ter vergelding. Dat wil zeggen dat de rechter oordeelt dat de vergelding levenslang moet duren. Vraag is dan echter hoe het volgens Van Hattum meetbare vergeldende deel te rijmen valt met de per definitie onmeetbare duur van de levenslange gevangenisstraf, die dan toch met elkaar gelijk worden gesteld.

Hoe dan ook: een gratiebeleid waarbij een waarborg ingebouwd wordt dat een persoon de jure én de facto niet langer vast wordt gehouden dan noodzakelijk (namelijk nadat het vergeldende deel is afgesloten en het beveiligende deel niet meer noodzakelijk is), lijkt van essentieel belang. Vergeet niet dat dit met een ‘gewone’ gevangenisstraf ook al gebeurt: nadat een gevangene tweederde van de straf uitgezeten heeft kan hij voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld (zie art. 15 Wetboek van Strafrecht). Ervanuitgaande dat een rechter bij geen enkele gevangenisstraf op voorhand kan inschatten hoe lang het beveiligende deel van de straf zal gaan duren, kun je je dus zeer wel afvragen waarom wij bij alle gevangenisstraffen een waarborg handhaven, behalve bij de levenslange straf.

Van Hattum schrijft in een later artikel, ‘Het aanzien van de Staat. Over de praktijk van de tenuitvoerlegging van de levenslange straf’ uit 2013 dat gratie slechts wordt verleend als de gevangene terminaal ziek is, één à twee weken voor zijn overlijden. Zij stelt dat **de levenslange gevangenisstraf op deze manier niet gericht is op resocialisatie en daarmee, evenals de doodstraf, destructief werkt**. De levenslange gevangenisstraf biedt echter, in tegenstelling tot de doodstraf, tijd en daarmee de kans op herstel en rehabilitatie. Van Hattum stelt dat de strafbare daad kan worden vergolden zonder dat de gevangene de kans op resocialisatie wordt ontnomen en dat deze extra leedtoevoeging geen meerwaarde heeft. Sterker nog: volgens haar toont een op resocialisatie gericht beleid kracht, terwijl de Staat bij het tot de dood tenuitvoerleggen van de straf de strijd tegen het kwaad opgeeft.

Deze stevige kritiek op het Nederlandse gratiebeleid zet aan tot nadenken over mogelijke veranderingen in het beleid. Zie bijvoorbeeld Jeroen Recourt, oud-rechter en kamerlid voor de PvdA, die ervoor pleit bij iedere levenslang gestrafte een toets in te bouwen na 25 jaar gevangenisstraf. Bij deze toets moet gekeken worden of het uitzitten van de straf nog zin heeft. Dit biedt de gevangene perspectief op vrijlating en zorgt er bovendien voor dat levenslang gestraften niet eerder vrijkomen dan mensen die de maximale gevangenisstraf van 30 jaar op worden gelegd (aangenomen dat deze na tweederde van hun gevangenisstraf vrijkomen).

Romke Wybenga, advocaat van Cevdet Y. in de hierboven aangehaalde zaak, vindt dat vraagstukken rondom de gratieverlening van levenslang gestraften niet langer bij politieke ambtsdragers gelegd zouden moeten worden, maar bij de rechterlijke macht. Dit zou de politieke druk van de ketel halen, ervoor zorgen dat er meer lijn komt te zitten in het gratiebeleid en tevens het risico op verdrags-schending verlagen.

Los van de vraag of het Nederlandse beleid levenslang gestraften perspectief op vrijlatig biedt, kan er gekeken worden naar de manier waarop de straf tenuitvoer wordt gelegd. Gerard de Jonge, bijzonder hoogleraar detentierecht aan de Universiteit van Maastricht, betoogt dat de schade die een levenslange straf veroorzaakt een compensatoir regime verdient. Men kan hierbij denken aan een eigen verblijfsruimte in de vorm van een studio, de mogelijkheid tot het kunnen blijven onderhouden van contacten, bijvoorbeeld door het ongelimiteerd toestaan van bezoek en dan met name de mogelijkheid om bezoek zonder toezicht te ontvangen. Dit heeft te maken met het probleem van detentieschade in seksueel opzicht. Het bezoek zonder toezicht zou dan bijvoorbeeld ook gebruikt kunnen worden om prostituees te ontvangen. Voor de gevangenen die minder bezoek krijgen van bijvoorbeeld familie of vrienden, moet er de mogelijkheid bestaan dat langgestraften die reeds vrij zijn gekomen, hun lotgenoten op kunnen zoeken.

Er kan geconcludeerd worden dat er duidelijk haken en ogen zitten aan de manier waarop wij in dit land met de levenslange straf omgaan. Althans, in vergelijking met de richtlijnen van het EVRM. Goed of slecht: daar verschillen de meningen sterk over. Tijdens het schrijven van dit artikel is mij duidelijk geworden dat vrijwel iedereen, jurist of geen jurist, een (al dan niet gefundeerde) mening heeft over dit vraagstuk. Omdat dit een vraagstuk is dat naar mijn mening veel meer aandacht verdient dan het nu krijgt, hoop ik dat bij op zijn minst enkelen van jullie de interesse in dit onderwerp is aangewakkerd. Lees er erover, maar nog belangrijk (en leuker): praat erover.

De reis naar Parijs & het symposium

Van 16 tot 18 januari 2015 bezocht Ad Informandum de wereldstad Parijs. De stad van de Eiffeltoren en de Arc de Triomphe. De stad van het Louvre en de Notre-Dame, maar sinds januari van dit jaar ook de stad van Charlie Hebdo. De terroristische aanslag op het hoofdkantoor van het satirische weekblad heeft de wereld geschokt. Met de reeks aanslagen van de afgelopen maanden lijkt het terrorisme steeds dichterbij te komen. Hoe zit het met het terrorisme in Nederland? De sprekers Korvinus, Seebregts, Bovenkerk en Schoen gingen tijdens het symposium op 22 januari in op de huidige situatie en de strafrechtelijke aanpak van Jihadistisch terrorisme. Januari was voor Ad Informandum een maand met twee grote activiteiten die beide in het teken van terrorisme kwamen te staan; de Ad Informatie neemt je graag mee op een reis door de mini-buitenlandreis en het symposium.

Door Stacey Schotborgh

De motor staat aan, de tassen zitten in de bagageruimte en iedereen heeft zijn of haar plaats gevonden. “*We will be arriving in Paris at five forty-five in the morning*”, klinkt het in gebrekkig Engels met een overheersend Frans accent door de bus. Na een aantal uur in de bus en de veranderingen in de asfaltering van de wegen te hebben gevoeld, naderen we de uit duizenden lichtjes bestaande hoofdstad van Frankrijk. Bij aankomst kleden we ons om op een verlaten treinstation in een ruimte waar een piano staat te wachten op een voorbijgaande pianist. Hier en daar doen mensen hun laatste dutje alvorens ze op de eerste trein of bus van die ochtend stappen. We vertrekken na een korte stop bij ons hippe hostel naar onze eerste activiteit van deze reis. De mini-buitenlandreis naar Parijs is vanaf dat moment een feit.

Een bezoek aan de Nederlandse Ambassade staat als eerste op het programma. Een Nederlandse vrouw met een wit-rode broche op haar bloesje verwelkomt ons bij aankomst en begeleidt ons naar de vergaderzaal waar, gerangschikt op datum, de portretten van de Koninklijke familie aan de muur hangen. Aldaar vertelt de eerste ambassadesecretaris van de politieke afdeling, Daniel Stork, ons over hoe de ambassade in Parijs zich onder andere bezighoudt met het aan de man brengen van

de Nederlandse cultuur, aan Nederland rapporteert over de Franse politiek en de Nederlander in Frankrijk aan een paspoort helpt. Bij een vraag over de immuniteit van de ambassadeurs blijven we even hangen. Hoe zit dit precies en is de constructie ergens niet onrechtvaardig? De heer Stork geeft aan dat het om een aparte en oude regeling gaat waar sommige ambassadeurs misbruik van maken. Zo blijft het betalen van verkeersboetes vaak uit of wordt misbruik gemaakt van de diplomatieke post. Op de Nederlandse ambassade in Parijs word je echter op het matje geroepen als je je immuniteit enigszins 'misbruikt'. Vraagtekens kan je zeker plaatsen bij de onschendbaarheid, maar de heer Stork geeft aan dat de immuniteit onmisbaar is om de functie te vervullen. Een ambassadeur moet te allen tijden, zelfs bij oorlogen, zijn functie zonder obstakels kunnen uitoefenen. De heer Stork kijkt vervolgens op zijn horloge en geeft aan dat hij het tot zijn spijt hierbij moet laten. Wij danken hem voor de interessante toespraak en vervolgen, na een kort gesprek met de stagiaire van de ambassade, onze weg door de Parijse straten.

Trap af, trap op, een koude tocht en het geluid van een remmende trein op de achtergrond; we stapen de metro in, op weg naar het *Cour d'appel*. Aldaar worden we voor het eerst geconfronteerd met de gevolgen van de aanslag van 7 januari op het kantoor van Charlie Hebdo. Voor de ingang van het gerechtsgebouw staat een lange rij mensen te wachten totdat ze na een strenge controle eindelijk het gebouw binnen mogen. Buitenlanders of publiek, en dus ook wij, worden niet langer binnen gelaten. Deze strenge veiligheidsmaatregelen gelden ook bij de universiteit, waardoor ook deze activiteit helaas niet door kan gaan. Door het wegvallen van deze activiteiten hebben we plots extra vrije tijd om Parijs te verkennen, en hier maken we goed gebruik van!

Op de fiets rijden we van het Louvre, langs de Seine, naar de Eiffeltoren. We zoeven de een na de andere beschilderde muur of rode vlag met de tekst 'Je Suis Charlie' voorbij. De wit met rode broche met dezelfde tekst, die we al eerder bij de vrouw op de ambassade zagen, hebben meer mensen op hun borst gespeld. We fietsen door, zien hier en daar een militair met een groot geweer staan en eindigen onze fietstocht op *Place de la Republique*. Het is er stil en er liggen overal bloemen, foto's en potloden. Op de voet van het herdenkingsstandbeeld in het midden van het plein is op iedere tegel 'Je Suis Charlie' geschreven. Het medeleven, verdriet en de schrik is duidelijk te voelen bij de mensen die om het standbeeld staan. De meeste leggen een pen neer om vervolgens met de ernst nog in het gezicht, hun weg te vervolgen. Ook Ad Informandum vervolgt zijn weg door de Parijse straten, door België, richting Utrecht. De aanslag op Charlie Hebdo heeft onze reis erg veranderd, maar het is hierdoor juist een extra bijzondere ervaring geworden. Aangekomen in Utrecht nadert snel het symposium over de strafrechtelijke aanpak van Jihadistisch terrorisme. De aanslag maakt dat onze reis eigenlijk mooi aansluit op het door Ad Informandum in het Academiegebouw georganiseerde symposium.

Het symposium

Het Academiegebouw vertrouwt de situatie niet helemaal en schakelt een uur voor aanvang van de lezing de politie in die om het gebouw heen singelt en zo nu en dan naar binnen loopt. **"Angst zaaien en een scheiding creëren tussen de westerse en niet-westerse wereld, is onder meer het doel van terroristische aanslagen"**, klinkt de stem van Korvinus door de Aula. Het op het spoor komen van een (mogelijke) terrorist en vervolgens voldoende bewijsmateriaal verzamelen, kost heel veel tijd en mankracht. Dit bemoeilijkt het onderzoek naar en de aanpak van Syrië-gangers, maar de hoofdofficier benadrukt dat het openbaar ministerie al het mogelijke doet.

Juist met 'al het mogelijke doen' en de term 'Syrië-gangers', heeft advocaat Seebregts moeite. Iedere persoon die nu naar Syrië vertrekt, ook degene die in een ziekenhuis gaat werken, wordt bestempeld als terrorist, stelt de advocaat als hij achter de kathedraal staat. Als een jihadist in Nederland wordt opgepakt belandt hij, ongeacht zijn rol in een terroristische organisatie, per definitie op een van de twee terrorismeafdelingen in Nederland. De afdelingen waar terrorismebestrijding boven de mensenrechten gaat, stelt Seebregts. De afdelingen van het 22 uur op cel zitten, constante opname van gesprekken en dagelijkse visitaties. Seebregts stelt dat de constante opname van gesprekken in ieder geval hemzelf erg onder druk zou zetten. De dagelijkse visitaties zijn mensonterend en vergroten de afschuw tegen het Westerse systeem. **De advocaat zegt, als antwoord op een vraag uit de zaal, het idee te hebben dat we ons in Nederland erg richten op moslims.** Hij vraagt zich af hoe de zaak van terreurverdachte Sabir K. zou zijn gelopen als hij Karel P. geheten had en hoe een terroristisch getinte dreiging naar een politicus opgevat zou worden als deze gemaakt zou worden door een blond jongetje. Hij denkt dat moslims eerder worden aangepakt. Korvinus gaat plots rechter op zijn stoel zitten, drukt zijn microfoon hoofdschuddend aan en zegt: "Dat waag ik te betwijfelen." Er wordt volgens Korvinus bij het veroordelen geen onderscheid gemaakt op achtergrond, maar louter gekeken naar de daad en de antecedenten.

Na de pauze komt criminoloog Bovenkerk terug op de focus op moslims. Hij stelt dat er veel moslims zijn die een collectief onrecht tegen de wereldwijde moslimgemeenschap ervaren. Om die reden vertrekken mensen naar het Oosten, maar aldaar komen ze terecht in een machtsvacuüm beheerst door een boevenbende. **"De godsdienst wordt slechts gebruikt om mensen te ronselen."** Bovenkerk stelt dat terrorisme in de afgelopen tien jaar erg is veranderd en deze verandering heeft criminologen overvallen. Het gaat niet meer om redelijk calculerende mensen en groeperingen van verschillende uitersten die tegen elkaar strijden. We hebben nu te maken met *lone wolves* die zich 'opleiden' via het internet, strijden tegen mensen met hetzelfde geloof en bereid zijn hun eigen leven op te offeren. "Het is treurig, maar het is zo; De criminologie is eigenlijk terug bij af. De theorieën kloppen niet meer en de tactieken zijn verouderd." Bovenkerk zegt te hopen dat de nieuwe generatie criminologen nader onderzoek doet naar deze nieuwe vorm van terrorisme.

Veiligheidsexpert Schoen borduurt, op een actieve manier en met beeld ondersteunend materiaal, voort op de gedaanteverandering van het huidige terrorisme. "Islamitische Staat is de eerste terreurgroep waarvan alle leden zijn opgegroeid met internet", stelt Schoen resoluut. Deze groep gebruikt internet om te communiceren, rekruteren en te financieren. Dit heeft gevolgen voor de bewijslast en de opsporing. Schoen zegt dat we ons vergissen door te denken dat een aanslag in eigen land alleen door Nederlandse jihadisten gepleegd kan worden. Hij maakt het geluid van een opstijgende helikopter en beweegt zijn armen tegelijkertijd omhoog: "We moeten het vanuit een groter perspectief bezien. Terroristen kunnen ook uit andere landen komen". Terwijl de politie om het gebouw patrouilleert, stellen de aanwezigen nog enkele vragen en komt de lezing, met het slotwoord van voorzitter De Jong, tot een einde.

Deze reportage van de twee hoofdactiviteiten van Ad Informandum van de maand januari, begon in Parijs en eindigde in het Academiegebouw te Utrecht. In Parijs werden we geconfronteerd met de gevolgen van een aanslag en tijdens het symposium werd het fenomeen terrorisme besproken. 'Bespreken', een handeling waar we volgens Korvinus blij mee moeten zijn. We moeten blij zijn met het feit dat we het in Nederland over een onderwerp als jihadistisch terrorisme kunnen hebben, zonder dat er geweld aan te pas komt. Met deze boodschap sluit ik deze reportage graag af.

v.l.n.r. Seebregts, Schoen, De Jong, Bovenkerk, Korvinus.

De toga in theorie & praktijk

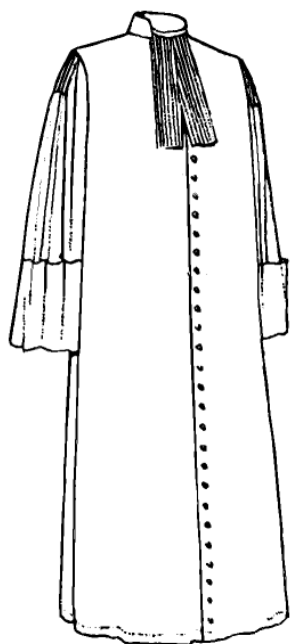
Functie, symboliek en een gesprek met een togamaker

“Togatekort in Utrecht door megazaken”, kopte de Volkskrant in november 2014. Er waren op dat moment twee grote zaken in de rechtbank aan de gang, waardoor er simpelweg niet genoeg leen-toga’s waren. Gelukkig ging het niet om een structureel tekort. De rechtbank kan namelijk niet zonder haar toga’s. Waarom is dat eigenlijk zo? Wat doet zo’n toga en hoe worden deze gemaakt? Wij zijn langsgeweest bij een togamaker om te spreken over de fijne kneepjes van het vak.

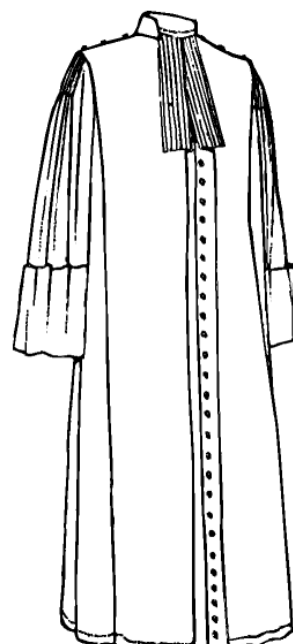
Door Julia Grubben

“Een toga roept ontzag op”, vertelde Maria van Schepop, voorzitter van de Nederlandse Raad voor de Rechtspraak, ooit in een interview met Trouw. Het uitstralen van gezag is niet de enige functie van de toga, er schuilt ook een symbolische betekenis achter het kledingstuk. Prof. mr. Ton Hol schrijft in het artikel ‘Rituelen en symbolen in de rechtspraak’ dat de toga er in de eerste plaats is om aan te duiden dat men niet met individuen uit het dagelijks leven te maken heeft, maar met personen die een rol spelen. De toga ‘onpersoonlijkt’; de kleur zwart benadrukt volgens Hol het versterven van de rechter als persoon. Tegelijkertijd is de toga een symbool van bescherming tegen kwade zaken. De ruimvallende toga houdt het vuil van het dagelijks leven buiten, waarbij de witte bef de afdichting vormt tussen het lichaam en de buitenwereld.

Hoe men invulling geeft aan de symboliek van de toga, verschilt waarschijnlijk van persoon tot persoon. Wat echter altijd vaststaat zijn de uiterlijke kenmerken van dit kledingstuk. In het Kostuum- en titulatuurbesluit van de Rechterlijke Organisatie is precies te lezen waaruit het kostuum van een rechterlijke ambtenaar bestaat (toga, bef en eventueel een baret), wat er onder een toga verstaan wordt (een lange wijde mantel met een staande kraag van zwarte stof), hoe deze gedragen dient te worden (gesloten, met een voorziening voor het verhinderen van het terugvallen van de mouwen) en hoe toga’s

Toga zonder banen

Toga met banen

van elkaar kunnen verschillen (rechters dragen toga’s met twee banen aan de voorzijde; bij ‘gewone’ rechterlijke ambtenaren zijn deze gemaakt van zijde, terwijl raadsheren banen dragen van zwart fluweel. Advocaten hebben daarentegen geheel geen banen op hun toga’s). Dit besluit is echter niets meer dan droge regelgeving. Veel leuker is het om te kijken naar de plek waar het echt gebeurt, de oorsprong van dit symbolische gewaad: het atelier van de togamaker.

Op een maandagmiddag in een van de eerste weken van het nieuwe jaar, mocht ik langskomen bij Togamakerij Rhebergen. Deze togamakerij is gevestigd aan de Amsteldijk in Amsterdam en bestaat al sinds 1894. Zo’n honderdtwintig jaar ervaring dus en bovendien veel liefde voor het vak. De firma die ooit is opgericht door Dhr. Rhebergen, is in de jaren ‘90 overgenomen door Dhr. Kazanci.

Door hem word ik hartelijk ontvangen en naar zijn kantoor geleid. Terwijl hij koffie zet, kan ik even om me heen kijken. Er hangt een grote, statige spiegel aan de muur waarin klanten hun splinter-nieuwe toga kunnen bewonderen. Aan de muur hangen schilderijen, van Prinses Beatrix en de heer Kazanci zelf,

Schilderij Kazanci

Hoogleraartoga Universiteit van Amsterdam

maar vooral veel foto’s: wederom van de togamaker zelf, maar voornamelijk van zijn clientèle die hun Rhebergen-toga dragen. “Die sturen ze zelf naar me op”, vertelt de heer Kazanci mij later trots.

De klanten van deze togamakerij komen vanuit het hele land: hoogleraren van bijvoorbeeld de universiteiten in Amsterdam, maar ook de Rijksuniversiteit Groningen en de Universiteit van Leiden komen hier hun toga halen. Ook maakt Kazanci predikantentoga’s en toga’s voor trouwambtenaren, maar het gros van de klanten is toch echt rechter of advocaat. In het kantoor hangen een stuk of vier toga’s die al klaar zijn en wachten tot ze opgehaald worden door hun nieuwe eigenaar. “Ik verstuur nooit een toga met de post naar een klant toe”, zegt Kazanci terwijl hij over zijn hart strijkt. “Dat kan mijn hart niet aan.”

Dat hij liefde voor zijn vak heeft én graag de controle houdt is duidelijk. “Ik doe al het werk van A tot Z zelf. Ik heb geen mensen in dienst.” Hij vertelt mij dat hij in Turkije is opgeleid tot kleding- en togamaker. Al sinds zijn elfde jaar doet hij dit werk. Toen hij naar Nederland kwam heeft hij de specifieke regels voor Nederlandse toga’s geleerd en inmiddels werkt hij al ruim twintig jaar voor de firma Rhebergen, of misschien beter gezegd: leeft hij voor de firma Rhebergen. Zijn woning is gevestigd bij het atelier, dus hij is altijd bij zijn werk te vinden. “Ik ben 24 uur per dag bezig met mijn werk. ‘s Ochtends drink ik snel een kop koffie en ga ik aan de slag.”

Kazanci werkt niet alleen heel hard (“Ik werk drie keer zo hard als andere togamakers. Ik doe twee dagen over een advocatentoga, normale togamakers wel vijf en soms zelfs zes dagen!”), hij werkt ook met veel enthousiasme. “Ik vind het prachtig werk, en veilig bovendien: ik hoef geen grote vrachtwagen te besturen, of een vliegtuig.” Hij lijkt te rillen bij het idee van zo’n beroep. “Ik kan gewoon lekker rustig werken. Een beetje nadenken terwijl ik bezig ben en tegelijkertijd me goed concentreren op het product.”

Atelier

In zijn atelier liggen de rollen met meters zwarte stof torenhoog opgestapeld. Er liggen een paar toga’s op de werkbank waar Kazanci nog mee bezig is. Hij verontschuldigt zich: “Eigenlijk had ik de banen van deze toga al af willen hebben, dan had u kunnen zien hoe het eruit ziet.” Ik zie nauwelijks gekleurde stoffen liggen, terwijl ik de laatste tijd toch regelmatig heb gehoord dat advocaten en rechters hun toga personaliseren met een zelf-gekozen stof voor de voering. Als ik vraag of hij dat verzoek vaak krijgt, schudt hij zijn hoofd. “Ik denk dat ik dat in totaal tien keer heb gedaan. Klanten wilden dan dat de voering een bepaalde kleur was. Appelgroen, bijvoorbeeld.” Togamakerij Rhebergen is wellicht meer van de klassieke toga, dus als je een toga met een zebraprintje aan de binnenkant wilt, ben je misschien niet aan het juiste adres. Kwaliteit hebben ze echter hoog in het vaandel staan. “Onze voering is van een speciale stof, die tegen veel bestand is. Als advocaten bijvoorbeeld zweten tijdens hun pleidooi, dan kan dat zout de voering van andere toga’s nog wel eens kapot maken. Bij ons gebeurt dat niet.”

Ik vind het grappig dat hij steeds spreekt over ‘ons’ en ‘wij’, terwijl hij het werk toch echt in zijn eentje doet. Als ik hem vraag naar de toekomst van de firma vertelt hij dat hij over ongeveer zeven jaar met pensioen gaat. Tegen die tijd hoopt hij de firma over te kunnen dragen aan iemand die hij opgeleid heeft. Zo niet, dan zal het bedrijf verkocht moeten worden. “Het is niet anders.” Kazanci vertelt mij dat hij begonnen is met het opleiden van een jongedame. Of zij de firma over kan en wil nemen, is nog niet duidelijk. Bovendien vindt Kazanci het eigenlijk echt geen vrouwenwerk. Als ik verbaasd en enigszins ontstemd vraag waarom hij dat vindt, antwoordt hij dat het fysiek zwaar werk is. “Je moet de naald door hele stugge stof halen, dat is niet makkelijk.”

Zo’n toga kost misschien wat, maar het levert je ook heel veel op: een toga precies naar jouw maat en wensen, voor het grootste gedeelte gemaakt met naald en draad. Het is een arbeidsintensieve klus, die veel kennis en ervaring vereist. Als ik afscheid neem van de heer Kazanci geeft hij mij een ferme handdruk. “Ik verwacht u wel hier, als u ooit uw eigen toga wilt laten maken. Maar ben wel snel!” Of ik voordat hij met pensioen gaat al aan een eigen toga toe ben betwijfel ik, maar ik vertrouw volledig op zijn opvolger, óók als dat een vrouw blijkt te zijn...

Atelier

Rechtsbijstand in de rechtstaat

Het hoge tempo waarin juridisch nieuws elkaar opvolgt en de enorme hoeveelheid aan vakliteratuur maken het volgen van sommige zaken niet altijd makkelijker. Daarnaast lijken veel ontwikkelingen binnen het recht misschien meer een zaak waar je je, als toekomstig jurist, pas later mee bezig zult moeten houden, dan een actuele bron aan informatie waarmee je jezelf nu al zou kunnen positioneren. In de vorige editie van Ad Informatie schreef ik in het artikel ‘Rommelt het in de Rechtsstaat?’ over enkele belangrijke ontwikkelingen binnen het recht. Wat betreft de bezuinigingen op de gefinancierde rechtsbijstand, die ik in dat artikel ook al kort besprak, lijkt het mij goed daar een vervolg aan te geven.*

Door Klaas Nijenhuis

Dat er in de begroting van het huidige kabinet plannen waren om te bezuinigen op de rechtsbijstand was al langer bekend en leek zo goed als zeker. Door die bezuinigingen middels een Algemene Maatregel van Bestuur door te voeren had verantwoordelijk staatssecretaris van Justitie en Veiligheid Fred Teeven (VVD) namelijk alleen de goedkeuring van de Tweede Kamer nodig. Dat een door zeven fracties gesteunde motie van Eerste Kamerlid Hans Franken (CDA) tegen die bezuinigingen hier nog verandering in zou kunnen brengen bleek begin februari ijdele hoop. Teeven liet in een brief op 6 februari aan de Eerste Kamer weten de motie naast zich neer te leggen en de ‘onomkeerbare’ Algemene Maatregel van Bestuur, waarmee in 2015 12,2 miljoen euro gekort zal worden, door te moeten voeren. Dat bedrag lijkt in eerste instantie mee te vallen, ware het niet dat dit slechts een deel van de stapsgewijs ingevoerde bezuiniging betreft. In totaal zal er tot 2018 namelijk zo’n 85 miljoen op de rechtsbijstand bezuinigd worden. Helemaal hopeloos is de situatie gelukkig niet. Naar aanleiding van een aangenomen motie van Senaatslid Marijke Scholten (D66) stelt het kabinet een commissie in die onderzoek zal doen naar de groeiende kosten voor de rechtsbijstand. Die kosten liepen de afgelopen jaren aanzienlijk op, van 330 miljoen in 2002 tot 495 mln. euro in 2012. Op basis van de resultaten uit dat onderzoek zou Teeven de bezuinigingen wellicht willen herverdelen.

* Te lezen op www.adinformandum.nl.

Dat Nederlandse rechters zowel op nationaalrechterlijk als verdragsrechtelijk vlak dit elementaire recht van de burger dus eigenlijk niet kunnen waarborgen is allerm minst een goede zaak te noemen. Het afschaffen van het rechterlijke toetsingsverbod in de Nederlandse Grondwet voor de effectuering van de vele grondrechten die burgers hebben lijkt me dan ook geen slecht idee.

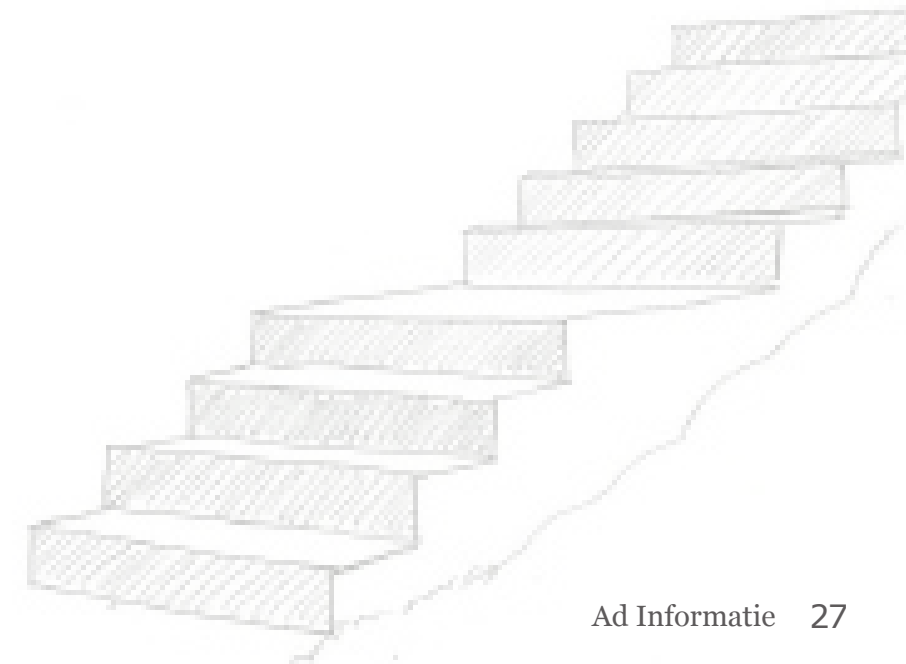
Het recht in zijn ivoren toren voor ons allen, u dient alleen maar voor iedere trede op de ladder naar boven even af te tikken.

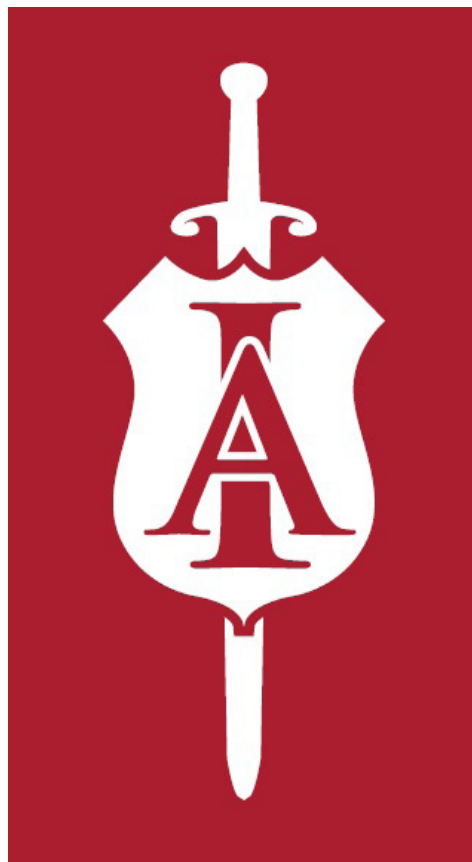
Waarom ik mij hier als student druk over maak is het volgende. Tijdens het werk dat ik bij de rechtswinkel verricht valt me iedere keer weer op dat veel bezoekers zich voornamelijk druk maken over de eventuele kosten die een juridisch geschil met zich mee brengt. Soms lijkt het er zelfs op dat de zorgen over het daadwerkelijke probleem ondergeschikt zijn aan de zorgen over het mogelijk moeten bekostigen van rechtsbijstand. Het zoeken naar oplossingen voor problemen wordt uit angst voor hoge kosten uitgesteld met alle gevolgen van dien. Dit is niet iets wat alleen mij opvalt, ook mederechtswinkeliers en rechtswinkeliers van andere locaties die ik sprak herkennen dit beeld. De ervaring leert overigens dat veel mensen het recht überhaupt als ontoegankelijk ervaren. Met de berichtgeving rond de bezuinigingen op de rechtsbijstand zal aan dat beeld verder worden bijgedragen. Wanneer mensen besluiten naar de rechter te stappen zal dat beeld door voornoemde maatregelen voor sommige bevestigd worden. In een tijd waarin efficiëntie en economische doelen binnen de politiek en de rechtspraak voorop staan lijkt de burger die zijn overheid juist nodig heeft steeds vaker vergeten te worden. Met deze bezuiniging op de gefinancierde rechtsbijstand verwordt het recht daadwerkelijk een elitair instrument. Het recht in zijn ivoren toren voor ons allen, u dient alleen maar voor iedere trede op de ladder naar boven even af te tikken.

In afwachting van de uitkomst van dat onderzoek zal er dus gewoon bezuinigd worden. Tegelijkertijd heeft er een verhoging van de griffierechten plaatsgevonden. In de praktijk leiden deze bezuinigingen onder andere tot een verplicht bezoek aan het Juridisch Loket, waar mensen een eigen bijdrage voor moeten betalen. Bij het in aanmerking komen voor gefinancierde rechtsbijstand geldt vanaf heden het gezinsinkomen als uitgangspunt en is het basisbedrag vergoedingen voor rechtsbijstand verlaagd. Over de gevolgen van deze maatregel maken niet alleen leden van de Eerste Kamer zich druk. Voorzitter van de vereniging Sociale Advocatuur Nederland Hein Vogel benadrukte eind januari in een interview met Radio1 dat met name mensen met een laag inkomen hier de dupe van zullen worden. Mensen die namelijk met meerdere problemen op verschillende rechtsgebieden kampen zullen straks voor iedere rechtsgang weer opnieuw moeten betalen. Ook komt de sociale advocatuur onder druk te staan. Doordat vergoedingen voor zaken op basis van gefinancierde rechtsbijstand zijn verlaagd vrezen veel advocaten dat de situatie straks simpelweg niet meer werkbaar is. Uit onderzoek, dat de Nederlandse Orde van Advocaten nog in december 2014 door onderzoeksbureau Ipsos liet uitvoeren, kwam een problematisch toekomstbeeld naar voren. Van de 1652 deelnemende advocaten, die staan ingeschreven bij de Raad voor de Rechtsbijstand, liet de helft weten te betwijfelen of zij over twee jaar nog werkzaam zijn binnen de sociale advocatuur. In het verlengde hiervan ligt ook de terugloop van het aantal advocaat-stagiaires dat door advocatenkantoren wordt aangenomen. Met de stijging van kosten voor een opleiding tot advocaat, die het kantoor moet betalen, en de verhoogde intensiviteit van de opleiding kosten advocaat-stagiaires meer en leveren zij minder op. Voor met name middelgrote en kleine kantoren, die vaak cliënten op basis van toevoeging bijstaan, wordt het opleiden van afgestudeerde juristen, nu die vergoeding daalt, dus steeds minder aantrekkelijk.

Waar het mijn inziens in de grotere discussie om gaat, of de bezuinigingen door politici nou als groot of klein worden beschouwd, is dat de toegang tot het recht in Nederland voor sommigen steeds kleiner wordt. Mensen met geld kunnen zonder zich druk te maken een rechtsgang maken en minder bededen zullen in de toekomst wel drie keer na moeten denken voor zij naar de rechter stappen. De situatie die nu ontstaat in Nederland wringt volgens mij dan ook met het recht op een eerlijk proces en het recht op toegang tot een rechter. Gelukkig presenteerde de Raad voor de Rechtspraak begin 2015 een wetgevingsadvies over dit onderwerp. Naar het advies van Staatscommissie Grondwet uit 2010 pleit de Raad nu ook voor de invoering van het recht op een eerlijk proces en het recht op toegang tot de rechter in de Grondwet. Klein obstakel is echter het in artikel 120 van de Grondwet vastgelegde rechterlijke toetsingsverbod dat de rechter verbiedt de grondwettigheid van wetten en verdragen te beoordelen. Zonder de mogelijkheid van de rechter om wetten op deze manier te toetsen is de invoering van het recht op een eerlijk proces in de Nederlandse grondwet in werkelijkheid een farce.

Ook internationale verdragen bieden momenteel te weinig bescherming. De geschiedenis van het recht op een eerlijk proces dat in artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens is opgesteld kent met betrekking tot de toegang tot een rechter twee belangrijke zaken. In 1975 stelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de Golder-zaak dat het recht op toegang tot een rechter, ondanks dat dit niet expliciet in het artikel is verwoord, onderdeel is van artikel 6 EVRM. In 1979 voegde het Hof, in het arrest Airey tegen Ierland, hieraan toe dat het recht op de toegang tot de rechter ook daadwerkelijk effectief moet zijn en dat dit onder omstandigheden gefinancierde rechtsbijstand betekent. Het probleem met betrekking tot de schending van grondrechten uit internationale verdragen zit hem in het feit dat de Nederlandse rechter zich hier alleen in specifieke zaken over mag uitlaten.

ALLEN & OVERY